

J u š v i e s u s a t m i n i m a s

JUOZAS JURGINIS
(1909 02 05 – 1994 07 06)

Laikas privertė mus pridėti prie akademiko J. Jurginio pavardės antrąją datą. Apie tokius žmones sakoma: abiit, non obiit.

J. Jurginio darbų bibliografijos (ją išleidus, darbų dar gerokai padaugėjo) pozicijos skaičiuojamos keturženkliais skaičiais. Sunku būtų rasti Lietuvos istorijos sritį, kurios historiografiją aptariant nebūtų J. Jurginio indėlio. Nelengva ir nekrologo autoriui nurodyti prioritetines kryptis, nes reikia rašyti trumpai ir kartu nepraleisti svarbiausių darbų. Vis dėlto visų pirma reikėtų išskirti „Baudžiavos įsigalėjimą Lietuvoje“. Ši knyga, parašyta griežtos cenzūros sąlygomis (ką tik jos ledai kažkiek buvo pralaužti Maskvoje pasirodžius V. Pašutos „Lietuvos valstybės susidarymas“) reziumavo Z. Ivinskio, K. Jablonskio, iš dalies K. Avižonio pradėtus Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos visuomeninių santykių tyrimus ir turbūt dar ilgai nepraras mokslinio aktualumo. Antruoju poliumi reikėtų pavadinti „Lietuvos kultūros istorijos bruožus“ (bendraautore I. Lukšaitė), apibūdinančius visiškai kitą Lietuvos istorijos sritį. Šiuos polius sujungė „Lietuvos valstiečių istorijos“, „Renesanso ir humanizmo Lietuvoje“, „Lietuvos meno istorijos apybraižos“, „Vilniaus miesto istorijos“ (bendraautoriai V. Merkys ir A. Tautavičius) grandinė. Šie keli pavadinimai gal geriausiai parodo, koki įvairialypį darbą atliko J. Jurginis.

Galima dar daugeliu pozicijų papildyti minėtą sąrašą (čia nėra vietos aptarinėti jas lydinčių smulkesnių darbų „šleifų“), tad pasitenkinsiu tik „Istorija ir poezija“ bei „Legendomis apie lietuvių kilmę“. Šios dvi knygos žymi ypatingą, vadinamąją jurginiškąją, labai kvalifikuoto mokslo populiarinimo sritį. J. Jurginis sugebėjo surasti raktą, rakinantį griežtos reglamentacijos bei „internacionalinės“ pažiūros duris ir pateikti istorijos žinių išsiilgusiai visuomenei tuojau pat išgrobstomas knygas. Štai būtent toji mokslo studijų ir jo populiarinimo visuma ir sukūrė ypatingą, nepakartojamą koloritą, apibūdinantį J. Jurginio veiklą.

Šią veiklą galime mūsų mokslo ir kultūros istorijoje pavadinti J. Jurginio epocha. Pasitraukė istorikas, kurio pavardę rašysime greta Simono Daukanto ir Zenono Ivinskio.

EDVARDAS GUDAVIČIUS